

1

1981 rugsėjis

Brangus Peliuk,

įdomūs faktai apie žudymą: kokakola galima išimti kraujo dėmes. Askorbo rūgštis, sumaišyta su gazuotu vandeniu, „suvirškina“ kraują ir nepalieka įkalčių.

Žudymų aš neplanuoju. Bet tai įdomu. Kaip ir kitkas, ko ketinu mokytis šį trimestrą — lotynų kalba, matematika, anglų ir prancūzų kalbos. Man *tikrai* patinka anglų kalba. Bet literatūros sąrašas siaubingas. „Nežudyk strazdo giesmininko“, Čoseris, Beris Hainsas. Ir Šekspyras. Visada Šekspyras. Kodėl nors kartą negalima skaityti ko nors *smagus*? Ko nors šiek tiek aštresnio?

Ir vis dėlto tu šiandien turėtum didžiuliotis. Aš neišsidaviau. Niekada nepasakok pasakų, neverk, niekada neišsiduok. Tik taip tau seksis mokykloje. Ir dar, žinoma, būk šaunus. Kaip tik todėl niekas nesupras, kad aš rašau šį dienoraštį. Nes dienoraštis nėra šaunu. Dienoraščius rašo lepūnėlės mergaitės. Dienoraštis *viską* išduoda, todėl surašysiu savo mintis ten, kur mano tėvams niekada nešaus į galvą žiūrėti. Savo Šv. Osvaldo mokyklos pratybų sąsiuvinyje, kurį gavau šįryt, pirmąją rudens trimestro dieną. Paslėpsiu savo istoriją atviroje vietoje, kaip lavoną šalia kapo.

Tėvai niekada nežiūri mano namų darbų, išskyrus ten, kur raudonai švyti dešimtukai. Tol, kol tų dešimtukų yra, viskas gerai.

Ir mano klasės auklėtojas ten nepažvelgs. Jau dabar žinau. Ponas Streitlis, mokyklos Kvazimodas. Nes panašus į chimerą ir gyvena Varpinės bokšte. *Regis*, turėtų būti juokinga. Bet man nelabai. Iš tikro ponas Streitlis mane šiek tiek gąsdina. Nemanau, kad jis man patiks.

Senajoje mokykloje, Neterton Grine, mano mokytoja buvo panelė Makdonald. Graži jauna blondinė, seginti indiškus sijonus ir avinti aulinukus. Ponas Streitlis dėvi mantiją, kaip ir kiti mokytojai. Tačiau jo apdaras dulkėtas ir išteptas kreida. Jis į mus kreipiasi pavardėmis. Čia mes visi vadinami pavardėmis. Tai viena iš daugybės Šv. Osvaldo taisyklių, kaip ir „nebėgioti koridoriais“ ir niekada „nevaikščioti išsipešusiais marškiniais“.

Jie man sako, kad šįkart privalau laikytis *visų* taisyklių. Šv. Osvaldo mokykla yra *Nauja Pradžia*, kitaip nei Neterton Grinas. Nauja pradžia. Jokių nemalonumų, jokių pokštų. Jokių draugysčių su *Bloga Kompanija*. Jokių netikėtumų. Jokių šiurkščių žaidimų. Ir visa da – laikykis *visų* taisyklių.

Žinoma, aš *nežinau* visų taisyklių. Nes mokysiuosi priešpaskutinėje vidurinės mokyklos klasėje. Todėl turiu dar dvejus metus iki gimnazijos. Kad suspėčiau pasivyti moksluose, susirasti draugų, įstoti į komandas, išmolti *rišti mazgus*. Beje, taip sako mano tėtis, kuris mėgsta jūreivių žargoną. Jis norėjo, kad kada nors įstočiau į karinį laivyną, bet, aišku, tai neįmanoma dėl *Mano Būklės*. (Taip jie sako. *Tavo Būklė*, Peliuk).

Mano Būklė reiškia, kad yra dalykų, kurių man neleis namuose daryti. *Mano Būklė* nulemia, su kuo galiu draugauti, kokius žaidimus žaisti, net kokią mokyklą lankyti. Todėl tėtis parinko Šv. Osvaldą. Tai mokykla, besilaikanti *Griežtų Moralės Nuostatų*. Matyt, man to reikia. Na, gal šiek tiek tiesos ir yra. Pagaliau juk nejauti malonumo laužydamas taisykles, jei jos nieko nereiškia. Bėgiojimas koridoriais nesiskaito. Kad pajustum smagumą, reikia atmesti nereikšmingus dalykus.

Ir dar, žinoma, *Niekada Nesileisk Pagaunamas*. Tai yra svarbiausias dalykas. Laužyti taisykles malonu tik tada, kai tavęs niekas nepagauna. Tai reiškia, kad negali niekam sakyti, net geriausiam draugui, jei tokį turi, nes aš neturiu. Jau nebeturiu. Todėl ir pasakoju viską tau, Peliuk, mano įsivaizduojamas drauge. Įsivaizduojami draugai — kaip ir mirusieji — nešneka. Jie niekada neatskleidžia žaidimo detalių. Ir visgi būtų malonu susirasti ką nors, kas domėtusi tuo pačiu kaip ir aš. Ką nors, kam patiktų laužyti taisykles. Ką nors, su kuo galėčiau dalintis smagiais dalykais. Smagiais dalykais, kaip Neterton Grine.

Smagiais dalykais. Pavyzdžiui, žudymu.

PIRMA DALIS

Agnosco veteris vestigia flammae.

Vergilijus*

* Atpažįstu senos liepsnos atšvaitus (*lot.*).

1

Šv. Osvaldo vidurinė berniukų mokykla Rudens trimestras, 2005 rugsėjo 7

Aha, o štai ir jis. Šv. Osvaldas — amžinybės, kaip aš ją įsivaizduoju, simbolis — išnyra prieš akis kaip paslaptinga Žiulio Verno sala tolimajame vandenyne arba žiaurus Raiderio Hagardo laukinis, tūnantis prie Uždraustojo miesto vartų. Kaip berniukų nuotykių knygoje. Nuo kelio matosi Varpinės bokštas su smailiais kuorais, tenai niekada nekabėjo varpas, tik spietėsi būriai balandžių, o pastaruoju metu ir pelių. Toliau driekiasi ilga Vidurinio koridoriaus nugara, nudažyta lenktais šviesos dryžiais, krentančiais pro vitražinę koplyčios rožę ir metančiais virpančius blyksnius ant keliuko, apšodinto liepomis.

Pagaliau namie, sakau sau, ir ta mintis vienu kartu suskamba ir kaip palaima, ir kaip prakeiksmas.

Senas kvailys, atsakau sau gūdžiu balsu, panašiu į mano kolegų ir ilgamečio priešininko daktaro „Rūgščiaveidžio“ Divaino balsą. Per Laužų naktį* man sueis šešiasdešimt šešeri, o man už nugaros liko šimtas du trimestrai — kas galėtų mane sulaikyti?

Geras klausimas. Žinoma, tai narkotikas. Kaip ir „Gauloise“ cigaretė, retkarčiais slapčia surūkoma pasislėpus už kabineto durų,

* Lapkričio 5 d., sužlugdyto Gajaus Fokso (*Guy Fawkes*) sąmokslu (1605 m.) prieš Anglijos parlamentą metinių minėjimas.

mane tai užveda. Kaip ir, žinoma, tabletės nuo širdies, kurias pernai, ištikus nedideliam sutrikimui, išrašė mano gydytojas kartu su nereikalinga doze patarimų dėl rūkymo, įtampos ir saldumynų.

Mano gydytojas yra buvęs mano mokinys (miestelyje pastaruojau metu jų priviso daug), todėl man sunku rimtai į jį žiūrėti. Be abejo, jo ketinimai geri, ir aš iš visų jėgų stengiuosi jam įtikti. Bet įtampa yra mano darbo dalis, o be manęs — kas beliktų iš šitos senos skylės? Trisdešimt ketverius metus išstarnavau šiame laive. Pažįstu kiekvieną kampą. Mokytojas ir berniukas; mokytojas stažuotojas; klasės auklėtojas; Klasikinių kalbų skyriaus vadovas; o dabar — senasis Centurionas. Greičiau nudaužtumėte akmenines chimeras nuo koplyčios stogo, nei atstatydintumėte senąjį Streitlį, nors gal vadybė to ir norėtų; tačiau jie susipranta šiuo klausimu patylėti. Pernai aš padariau mokyklai paslaugą, — tai buvo metai, kurie po daug žadančios pradžios tapo mūsų *annus horribilis*, — kai, nepaisant visko, mano mokinių lotynų kalbos rezultatai buvo geriausi nuo 1989 metų. Pripažįstu, kad tuomet jau buvau benuleidžiantis rankas. Žmogžudystė, skandalas, apgaulė ir išdavystė užplukdė senąjį laivą ant uolų. Kaipgi aš galėjau palikti Šv. Osvaldą ir jo yrančią komandą maitvanagiams?

Todėl štai ir vėl esu čia, dvi dienos prieš oficialų atidarymo chaosą, laistau gėles, tvarkau savo stalą (bent jau stengiuosi) ir Marko Aurelijaus tikslumu planuoju ateinančių metų kampaniją. Arba tikiuosi, kad taip manys mano kolegos, kai šią popietę suvažiuos į įprastinį ikitrimestrinį personalo posėdį ir ras mane jau įsitaisiusį Varpinės bokšte, ramiai rūkantį cigaretę, visiškai susipažinusį su naujuoju mokinių sąrašu, tvarkaraščiais, gandais ir purvu, kuriuo Šv. Osvaldo personalas minta kaip senųjų laikų duobkasiai.

Už didžiumą informacijos apie mokyklos vidaus reikalus esu dėkingas vienam šaltiniui. Džimiui Vatui. Savo slaptajam ginklui. Po pernykščių įvykių jis vėl buvo priimtas į darbą ir pakeltas į sargo padėjėjo pareigas. Jis nėra intelektualas, bet ir ne kvailas, turi geras

rankas, be to, nemažai man skolingas, todėl iš jo išgirstu dalykų, apie kuriuos nė nenutuokia mano aukščiau stovintys kolegos.

— Labas rytas, viršininke. — Jo veidas, apvalus ir geraširdis, dabar švyti skaidria šypsena. — Gerai paatostogavote?

— Taip, ačiū, Džimi.

Stengiuosi prisiminti, kada pastarąjį kartą atostogavau. Nebent jei atostogomis laikyčiau tą mokyklos išvyką į Prancūziją 1978 metais, kai Erikas Skunsas pėsčiomis nusivedė berniukus aplankyti naktinės Šventosios Širdies, palaimingai nenutuokdamas, kad garsioji bazilika patupdyta kuo liūdniausiai Paryžiuje pagarsėjusio raundonųjų žibintų kvartalo viduryje.

Manau, kad *esu* turėjęs atostogų — jei gali taip pavadinti visą tą vapsvų ir svirplių, plikų bambų ir nesezoniškų audrų naštą, atmieštą popietės arbatėlėmis, židinio atbrailos laikrodžiui skaičiuojant ilgą ir mieguistas vasaros popietės valandas. *Dievai*, galvoju sau, *kaip gera grįžti*. Kiek praėjo laiko? Trimestras? Metai? Kas toliau? Kas paskui?

Manau, atostogos. Laisvalaikio pramogos. Knygos. Ir, ko gero, išnuomotas žemės sklypelis kur nors prie Abei gatvės rajonų, kur auginsiu rabarbarus ir klausysiuosi radijo. Pomėgiai. Viktorinos aludėse. Sudoku, nors nežinau, kas tai yra. Visi tie dalykai, kuriuos atidėliočiau dėl pareigos net ir tais laikais, kai jie dar atrodė trokštamai. Niūri ateities perspektyva. Šv. Osvaldo mokytojas neturi laiko lengvabūdiškiems poelgiams, ir dabar jau per vėlu, gerokai per vėlu man imti jais mėgautis.

— Aha, atgal į galerą dar vienam bausmės laikui, — pasakiau Džimiui šypsodamasis, idant suprastų, jog juokauju. — Beveik galėtum pagalvoti, kad man čia patinka.

Džimis iš juoko sutrimitavo. Jam tai turėtų atrodyti keista, bet, žinoma, jis vis dar jaunas. Jis vis dar turi laisvalaikio pramogų, — kad ir kokios jos būtų, — ir didysis baltasis Šv. Osvaldo banginis dar jo nėra visiškai surijęs.

— Ar kur nors matei naująjį direktorių?

— Jis savo kabinete. Mačiau jo automobilį.

— Negi jis neprisistatė? Neužsuko į tavo valdas arbatos puodelio?

Džimis išsišiepė ir papurtė galvą. Manau, jam pasirodė, kad aš pajuokavau. Bet geras direktorius, prieš užimdamas vietą prie laivo šturvalo, visada susipažįsta su pavaldiniais — įskaitant valytojus, nešiką ir moteris, ruošiančias arbatą. Geras direktorius vertina eilinius bent jau taip pat, kaip ir karininkus. Bet nuo pat paskyrimo birželio pradžioje naujasis direktorius publikai rodėsi retai, švelniai tariant. Mes jį žinome iš pavardės ir, tam tikra prasme, iš reputacijos. Bet tik išskirtinė mūsų mažuma yra jį mačiusi. Žinoma, sklinda gandai. Vyksta susibūrimai už uždarytų durų. Šnibždamasi apie nemokumą ir akademinę nesėkmę. Visa tai, neskaitant toli gražu ne draugiškos mokyklos inspekcijos ir labiausiai pasibaisėtinų egzaminų rezultatų Šv. Osvaldo istorijoje, sukėlė didžiausią visų laikų nuosmukį. Krizę.

Siaubingi pastarųjų metų įvykiai — mokinio nužudymas, personalo nario subadymas ir mokytojų kambarį suskaldęs skandalas, kuris pareikalavo tiek aukų, vis dar aidi net iki dabar. Dėl šių įvykių mes praradome direktoriaus pavaduotoją Petą Bišopą, ir kai jis išėjo, nebėra ramybės tarp eilinių, jie nerimsta ir net grasinasi maištauti, tuo tarpu Bobas Streindžas — antrasis pavaduotojas, protingas administratorius, bet nemokantis patraukti žmonių, — bandė išlaikyti senąją galerą nepaskendusią, pasitelkdamas kompiuterius, vadybininkų kursus bei vidinį vertinimą.

Niekas nepadėjo. Mūsų Kapitonas, kadaise buvęs naujasis direktorius, nepratęs būti komanduojamas, ėmė dreifuoti. Eiliniai pradėjo murmėti, kai kurie dezertyravo (arba buvo išmesti už borto), ir galiausiai birželio mėnesį valdžia atsiuntė patvirtinimą apie „nepaprastąją valdymo restruktūrizaciją“. Paprastai šnekant, pasiūle nuodų taure.